

УДК 811.111'38

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУБКОЛОКВІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Яскевич О. К.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Стаття присвячена вивченню особливостей використання субколоквіальної лексики в англійській мові. У статті розглядаються способи утворення колоквіальних та субколоквіальних лексичних одиниць, сфери їх використання.

Ключові слова: *колоквіальні лексичні одиниці, субколоквіальні лексичні одиниці, фамільярна експресія, семантична структура, лексико-семантичні варіанти.*

Статья посвящена изучению особенностей использования субколоквиальной лексики английского языка. Рассматриваются способы образования коллоквиальных и субколоквиальных лексических единиц, сферы их использования

Ключевые слова: *коллоквиальные лексические единицы, субколоквиальные лексические единицы, фамильярная экспрессия семантическая структура, лексико-семантический вариант.*

The article deals with the studying the peculiarities of subcolloquial and colloquial lexical units usage in the English language. The means of formation of subcolloquial and colloquial lexical units and the sphere of their usage are analyzed in are article.

Key words: *subcolloquial lexical units, colloquial lexical units, familiar expression, semantic structure, lexico-semantic variant.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями. З часів виникнення словесно-художнього мистецтва проблема застосування нормативної мови завжди цікавила лінгвістів. Українські вчені давали своє тлумачення використанню колоквіальної лексики та естетичної функції мови. Проблема естетичної функції художнього слова найбільш повно відображається в працях Б. М. Ажнюка, В. С. Ващенка. Зокрема, проблема використання колоквіальної лексики у художньому творі привертає нашу увагу, тому що ця проблема недостатньо вивчена. **Актуальність** теми є очевидною, оскільки лексичні засоби фамільярної експресії досліджуються вперше у плані вивчення способу виникнення позитивного і негативного значень в нейтральних словах.

Метою дослідження є характеристика субколоквіальних слів, способи їх словотвору. **Об'єктом** дослідження є колоквіальні та субколоквіальні лексичні одиниці англійської мови. **Предмет** дослідження – субколоквіальна лексика розмовного мовлення, способи утворення одиниць фамільярної експресії.

Завдання дослідження – виявити способи утворення одиниць фамільярної експресії, що визначають специфіку, – або стиль субмови фамільярно-розмовного спілкування. Соціальне і професійно обмежені фамільярно-розмовні лексичні одиниці, тобто жаргонізми, в об'єкт дослідження не входять.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ми досліджуємо загальнопоширені, тобто етично допустимі в умовах неофіційного усного спілкування одиниці, що характеризуються

значнішим, ніж у власне колоквіальних словах, ступенем стилістичної зниженості, але не вульгарними /непристойними/, тобто максимально зниженими.

Досліджувані одиниці позначаються терміном субколоквіалізму". Цей термін представляється більш повним, ніж неоднозначно трактований термін "сленг". З термінологією інших авторів, виділений для вивчення тип лексики включає два лексико-стилістичні шари: "низькі" колоквіалізми і загальні сленгізми.

Основним підрозділом субколоквіальної лексики є поділ на субколоквіальні словозначення і власне субколоквіальні слова, їх специфіка розглядається окремо.

При виділенні субколоквіальних словозначень за основний критерій береться словникова стаття, оскільки вона є віддзеркаленням б'єднаних в семантичній єдності значень полісемантичного слова, або його лексико-семантичних варіантів (ЛСВ). Субколоквіальним словозначенням в дослідженні вважається ЛСВ полісемантичного слова, що має субколоквіальну відносність і включені в одну словникову статтю з нейтральними варіантами або варіантами іншої субмовної приналежності.

Лексико-семантичні варіанти слова в сукупності утворюють його семантичну структуру, яку так само як І. В. Арнольд [2, с. 27], ми розуміємо як впорядковані безліч ЛСВ (або словозначень з внутрішніми залежностями і протиріччями). Складові структури слова ЛСВ характеризуються семантичним зв'язком, тобто наявністю загальних компонентів в їх семному складі. Кожен варіант може бути пояснений, хоч би через один з інших. Така можливість пояснення одного варіанта через інший називається семантичною похідністю, або мотивованістю.

У розряді субколоквіальних слів фамільярна експресивність створюється за рахунок зовнішньої "оформлювальної" сторони лексичної одиниці і за рахунок її внутрішньої, змістовної сторони. Нерідкі також випадки залучення форми і її змісту для забезпечення експресивного ефекту.

Використання форми слова для підвищення його виразності і індукції фамільярної експресивності включає такі способи, як:

а) скорочення (в його різновидностях): *vag* від *vagabond*, *info* від *information*, *veg* від *vegetables*, *сміття* від *copper*, *vaud* від *vaudeville*; *cap* від *capsule*, *dip* від *dipsomaniac*, *les* від *Lesbian*, *cert* від *certainty*; *bo* від *hobo*, *vie* від *convict*; *stash* від *moustache*; *veep* від *vice-president* V.P.; *Feebie* від F.B.; *XX* від *double-cross* і т. д.;

б) редуплікації: *yak-yak*, *jaw-jaw*, *boo-boo*, *yo-yo*, *put-put*, *yatata-yatata*, *rah-rah*, *blah-blah*; а також редуплікацію з чергуванням приголосного або явного звуку: *fuddy-duddy*, *kickie-wickie*, *super-duper*, *ricky-ticky*; *hoo-ha*, *ticky-tacky*;

в) рифмівку: *skin-and-blister = sister*, *ginger-pop = slop*, *cough-and-sneeze = cheese*;

г) спотворення слів: *teeny-hopper* від *tiny*, *Nigra* від *Negro*;

д) незвичність або навіть екзотичність звучання слів: *chugalug*, *hutzpah*, *kluttsy*, *oustiti*; *sachem*, *hombre*, *nabob*, *schlockmeister*, *weisenheimer*, *varoom*, *fritz* та ін.

Можна бачити, що в подібних випадках посилення відбувається за рахунок актуалізації звукової (графічної) форми знаку, не зачіпаючи його змісту.

Спосіб експресивізації значення за допомогою особливих словотворчих морфем не є показовим для даного типу лексики через переважання в англійській мові аналітичних форм над флективними. Субколоквіальному типу англійської мови більш властива зміна всієї морфологічної структури слова для досягнення експресивного ефекту (*looeu*, *louie* замість *lieutenant*; *alki(e)* замість *alcoholic*; *соку* замість *cocaine*.)

Серед специфічних суфіксів і суфіксальних послідовностей, що впливають на фамільярну експресивність субколоквіальних імен, можна назвати, наприклад, наступні: -o (*kiddo*, *boyo*, *veeno*, *Gippo*, *wairdo*, *wainpo*, *baffo*); -oo (*yahoo*, *zazoo*, *baboo*, *napoo*, *parleyvoo*); -eroo (*pipperoo*, *sockeroo*); -aroo (*stinkaroo*); -aster (*criticaster*); -ster (*inkster*, *shyster*, *hipster*); -ette (*bachelorette*, *undergracm-ette*, *chicklette*); -ese (*academese*, *telegraphese*, *Pentagonese*, *computerese* -iana (*fistiana*) і ін.

Із загальноновживаних афіксів в розряді субколоквіальних іменників найширше представлений суфікс -er- наступний за ним -у (-ie-, -eu-). За даними чеського лінгвіста Л.Соудека, суфікс -er- бере участь в створенні 56,4% субстандартних слів в Британському ареалі і 30% слів в Американському ареалі; суфікс -у-, (-ie-, -eu-) бере участь в утворенні відповідно, 20,7% і 8,2% слів. Вказані суфікси володіють "внутрішньою полісемією" (inner polisemy) і приєднуються до різних за семантикою основ, що і відрізняє субколоквіальні слова від нейтральних. Наприклад: smasher "фальшивомонетник", Froglander "голландець", peter-cutter "фомка", інструмент для відкриття сейфів"; twelver "шилінг"; chummy "хлопчик сажотрус"; auntie "противоракета", deady "джин", beaky "носач" (про довгоногого чоловіка); jallory "напівзруйнований, старий автомобіль або літак, драндулет"; ratoonie амер. "кохана, дівчина"; iffy "1) невизначений, сумнівний; 2) що коливається.

Префіксні утворення в цьому типі лексики нечисленні. Аналіз матеріалу показав, що в субстантивному слововиводі досить продуктивний пейоративний префікс non-book (зневаж.) "книга халтура", non-event (ірон.) 1) "подія сумнівної важливості; 2) (офіційно) замовчувана подія або пригода"; non-person "людина що не вартує уваги;

У адєктивному слові зустрічається префікс un- uncut "чистий, бідомішок (про наркотик) нерозведений, нерозбавлений". У розряді дієслів британського варіанту англійської мови, за даними Л.Соудека, підтвердженням аналізом нашого матеріалу абсолютна більшість утворень афіксації мають суфікс -ize (kudize), в Американському варіанті більш поширений суфікс -i-, -fy-, -e-, -fy- (speechify). Проте і в цьому розряді лексики афіксація грає вельми незначну роль, більш показовим тут є словотворення по конверсії, представлене в трьох різновидах: 1) дієслівні конверсиви від загальноновживаних нейтральних слів (to hare "бігти, гнати, як заєць"; to troiser "привласнювати", to wool амер. "смикати або тягати за волосся"); 2) дієслівні конверсиви від функціонально обмежених слів іншої субмовної залежності; to juice "1) бити струмом, 2) страчувати на електричному стільці"; to fozle "1) робити невдалий удар, псувати гру (гольф); 2) діяти невміло; робити ніяково, незграбно"; 3) дієслівні конверсиви від слів тієї ж субмовної залежності to bunko "махлювати в картах; отримувати що-небудь за допомогою обману"; to cadge "жебрачити", to sor "вкрасти, потягнути".

Перша і друга групи конвертованих дієслів формують фамільярно експресивну специфіку, демонструючи легкість, жвавість і економічність виразу думки в цьому типі лексики. Що стосується третьої групи дієслів, вони лише свідчать про загальнономовні закономірності в утворенні нових слів, не чужих до фамільярно-розмовної субмовної норми.

Один з основних способів творення субколоквіальних слів словоскладання. Специфічною особливістю цього виду словотворення в субмові фамільярно-розмовного спілкування є метафорична мотивованість основ, що складають складене слово. На відміну від субколоквіальних словозначень, мотивованих, як правило, однією ознакою, складні субколоквіальні слова мотивуються двома і більше ознаками.

При метафоричній мотивації образ що створюється взаємодією буквального і переносного значень слова, виразно сприймається і завдяки цьому в семантичній структурі заново утвореного слова відчувається другий план, пов'язаний з прямими значеннями складових основ даного ладного слова. Наприклад button-man "рядовий бандит-вбивця", paper-stainer "письменник, писака"; shooting-iron "пістолет", rug-cutting амер. "танок танцювання під джаз"; lady-killer "серцеїд". Експресивізація значення складного субколоквіального слова часто сприяє порушенню семантичної залежності складових його частин: gallows-giro "шибеник", monkey-suit 1) фрак, 2) одяг особливої форми, мундир.

Відмітимо, що субколоквіальні одиниці з прозорою мотивуючою ознакою(ми), тобто з живою внутрішньою формою, набувають ширшого поширення і мають більше шансів підвищити свій стилістичний статус в процесі вживання, ніж субколоквіалізми із затемненою

мотивацією (grab-all і nip-cheese "скнара, хапуга"; chalrwarmcr амер. і deadbeat амер. "нероба", bootlick американське і brownnose "підлабузник, підлиза".)

Сказане відноситься як до субколоквіальних слів, так і до субколоквіальних словозначень. "Живе відчуття внутрішньої форми слова полегшує розуміння його значення і тим самим полегшує процес мовного спілкування людей", – пише А.І.Мойсеєв.

Ясною внутрішньою формою володіють складні субколоквіальні слова, що складаються з нейтральних, загальноживаних основ, тоді слова, утворені з'єднанням стилістично забарвлених, особливо субколоквіальних основ, представляються на перший погляд невмотивованими: dipsy-doodle – "темні справи; махінації"; bunko-steerer – "шулер, шахрай".

До способів формування фамільярної експресії одночасно і за змістом, і формою відносяться: а) творення складних слів синтаксичного типу (dot - and - carry-one; stick-in-the mud; boom-bah, what-dye-call-it (him, her); quick-and-dirty, high-muck-a-muck) б) утворення словосполучень radiop – radio + operator, saditorial – sad + editorial, bomphlet – bomb + pamphlet, galumph - gallop + triumph, workaholisma – work + alcoholism, Fringlish - French + English, drugola – drug + payola, slanguage – slang + language, wegotism – we + egotism; в) різновиди синтетичного слововиводу, тобто одночасної участі декількох словотворчих способів – lit-crit (скорочення і словосполучення), juvey, gopster, alki(e), (скорочення і афіксація), knee-slapper, wavelengthmanship (словосполучення і афіксація), not-shot, big-wig, boob-tube (рифмування і словосполучення), pard (скорочення і викривлення), hodmandod (римування і викривлення) to bad-mouth, to mind-blow (словосполучення і конверсія), slop (перекручення слова і скорочення), whatchamacallit, whoosis (стягнення і викривлення), walkie-talkie (рифмування, афіксація словосполучення) і ін.

Висновки. Отже, фамільярна експресема в семантичній структурі субколоквіалізму виконує, по-перше, функцію показника субмовної відносності, що нагадує про тили текстів, нормі яких не суперечать середньо знижені одиниці; по-друге, інтенсифікує сенс, що передається речовими (констатуючими), наочно-логічними семами. Останнє знаходить вираз в тому, що в дефініціях слів, що вивчаються, з'являються такі інтенсифікатори змісту, як: extreme(ly), excessively, very, unusually, strong, highly, too і тому подібне. Наприклад: clothes-horse амер. – an extremely well-dressed or fashionable person; stiff – an excessively formal or constrained person; panic амер. – a person or thing considered extremely humorous or entertaining; screwball – a very eccentric person.

Література

1. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні / Б. М. Ажнюк. – К.: Наукова думка, 1989. – 136 с.
2. Арнольд І. В. Семантична структура слова в сучасній англійській мові і методика її дослідження / І. В. Арнольд. – Л.: Освіта, 1966. – 79 с.
3. Вашенко В. С. Слово та його значення / В. С. Вашенко. – Дніпропетр. держ. ун-т, 1976. – 137 с.
4. Вовк В. Н. Языковая метафора в художественной речи: Природа вторичной номинации / В. Н. Вовк. – К., 1986. – 142 с.
5. Луїянова Н. А. Экспрессивность лексики и фразеологии / Н. А. Лук'янова. – Новосибирск: Наука, 1986. – 136 с.
6. Телия В. Н. Вторичная номинация и ее виды / В. Н. Телия // Языковая номинация. Виды номинаций. – М.: Наука, 1977. – С. 167–235.